HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

בשלמא לר' יונתן כדקא מפרש רבי טעמא אלא לרבי יאשיה ממאי דאיכא חנק בעולם אימא סייף אמר רבא ארבע מיתות גמרא גמירי להו מאי לא מפני שהיא קלה קמיפלגי בפלוגתא דרבי שמעון ורבנן א"ל רבי זירא לאביי שאר הנסקלין דלא כתיב בהו סקילה דגמרי מאוב וידעוני במאי גמרי במות יומתו גמרי או בדמיהם בם גמרי א"ל [א]בדמיהם דמיהם בם גמרי דאי במות יומתו גמרי דמיהם למה לי אלא מאי בדמיהם דמיהם גמרי מות יומתו למה לי [א]כדתניא [1]מות יומת המכה רוצח הוא אין לי אלא במיתה הכתובה בו מניין שאם אי אתה יכול להמיתו במיתה הכתובה בו שאתה ממיתו בכל מיתה שאתה יכול להמיתו תלמוד לומר מות יומת המכה מ"מ אמר ליה רב אחא מדפתי לרבינא ואי במות יומתו גמרי מאי קא קשיא ליה אילימא אשת איש קא קשיא ליה למיתי ולמיגמר מות יומת מאוב וידעוני מה להלן בסקילה אף כאן בסקילה מדאמר רחמנא ארוסה בסקילה מכלל דנשואה לאו בסקילה ואלא מכה אביו ואמו קא קשיא ליה למיתי ולמיגמר מאוב וידעוני עד דגמרי מאוב וידעוני ליגמרו מאשת איש דאי אתה רשאי למושכה להחמיר עליה אלא להקל עליה אמר ליה שאר הנסקלין גופייהו קא קשיא ליה דאי במות יומת גמרי עד דגמרי מאוב וידעוני ליגמרו מאשת איש:

מתני' [ב]אלו הן הנסקלין הבא על האם ועל אשת האב ועל הכלה [ג]ועל הזכור ועל הבהמה והאשה המביאה את הבהמה [ג]והמגדף והעובד עבודת כוכבים [ד]והנותן מזרעו למולך [ה]ובעל אוב וידעוני [ו]והמחלל את השבת [ז]והמקלל אביו ואמו [ח]והבא על נערה המאורסה [ט]והמסית [י]והמדיח [כ]והמכשף [ל]ובן סורר ומורה [מ]הבא על האם חייב עליה משום אם ומשום אשת אב [ג]רבי יהודה אומר אינו חייב אלא משום האם בלבד [נ]הבא על אשת אב חייב [ד] משום אשת אב ומשום אשת איש [ס]בין בחיי אביו בין לאחר מיתת אביו בין מן האירוסין בין מן הנישואין [ע]הבא על כלתו חייב עליה משום כלתו ומשום אשת איש בין בחיי בנו בין לאחר מיתת בנו בין מן האירוסין בין מן הנישואין: **גמ'** תניא רבי יהודה אומר אם לא היתה אמו ראויה לאביו אינו חייב אלא משום האם בלבד מאי אינה ראויה לו אילימא חייבי כריתות וחייבי מיתות בית דין מכלל דרבנן סברי אע"ג דאינה ראויה לו הא לית ליה קידושין בגווה אלא חייבי לאוין ור' יהודה סבר לה [ה]כרבי עקיבא דאמר אין קידושין תופסין בחייבי לאוין מתיב רב אושעיא [ו]איסור מצוה ואיסור קדושה חולצות ולא מתייבמות

איסור

הכי גרסינן **בשלמא לר' יונתן כדמפרש רבי טעמא: ממאי דאיכא חנק בעולם.** במיתת ב"ד דילמא אין מיתות ב"ד אלא שלש קלה שבהן בסייף: **ארבע מיתות.** בשמן הנקוד להן וכיון שלא פירש למי נתן חנק על כרחיך קלה היא מכולן והניחה לסתומי' שאינו רשאי למשכה להחמיר עליה אלא להקל עליה לפיכך לא הוצרך לפרש: **שאר הנסקלין.** דלאו עבודת כוכבים ונערה המאורסה וחלול שבת ואוב וידעוני ומגדף דהנך כתיבי בהו סקילה[ז] וכולהו שאר הנסקלין לא כתיבא בהו סקילה בהדיא וגמרינן להו לקמן בגזירה שוה דאוב וידעוני: **במאי גמרי.** איזו תיבה מופנית לגזירה שוה דמיהם בם או מות יומתו: **א"ל רב אחא מדפתי לרבינא.** הא דא"ר זירא לאביי במאי גמרי מאי הוה קשיא ליה לרבי זירא אי הוה גמרי במות יומתו: **אי נימא אשת איש קא קשיא ליה.** דמאי קרי ליה מיתה סתם ובחנק תיגמר מינה ג"ש מאוב וידעוני כי היכי דגמרינן כל הנסקלין דלא כתיב בהו אלא מות יומתו סתמא וגמרינן להו מהתם: **מכה אביו ואמו.** אמרינן לקמן דמיתתו בחנק באלו הן הנחנקין (דף פד:) וקשיא ליה לגמריה לסקילה מאוב וידעוני ומאי קשיא ליה אדגמר מאוב וידעוני לגמריה מאשת איש דהכי שפיר דכיון דאיכא למיגמר קלה ואיכא למגמר חמורה אי אתה רשאי למשכה להחמיר: **נגמרו מא"א.** כדאמרינן דאינך רשאי למושכה להחמיר הלכך בדמיהם בם גמרי: **מתני' אלו הן הנסקלין.** דכתיב בהו סקילה הא כתיב ביה ודלא כתיב ביה סקילה כתיב בהו דמיהם בם וגמירי מאוב וידעוני: **והאשה המביאה את הבהמה.** עליה: **והנותן מזרעו למולך.** קסבר האי תנא מולך לאו עבודת כוכבים הוא מדתנן עבודת כוכבים ותנא מולך אלא חק העבודת כוכבים[ח] בעלמא הוא ורחמנא חייב עליה סקילה והכי אמרינן בגמ'[ט]: **אוב וידעוני.** במתניתין לקמן (דף סה.) מפרש להו: **והמקלל אביו ואמו.** החמיר מבמכה משום דאיכא תרתי קלון אביו ואמו ומוציא שם שמים לבטלה: **והמסית.** את היחידים: **והמדיח.** עיר הנדחת. לקמן באלו הן הנחנקין (דף פט:) מפרש לה מנא לן דבסקילה: **מכשף.** בגמרא (דף סז.) יליף לה מנא לן דבסקילה: **הבא על האם.** בשוגג חייב עליה שתי חטאות דבכולהו עריות כתיב בהו כרת וכתיב בהו חלוק חטאות ואפילו בגוף אחד כדאמרינן בפרק בתרא דמסכת מכות (דף יד.) לחייבו על אחותו שתים שהיא אחותו מאביו ואחותו מאמו[י] והכא נמי כתיב בהו חלוק לרבנן כדמפרש בגמרא [נד.]: **משום אשת אב.** אם נתקדשה לאביו שלא ילדתו בזנות או נתקדשה לו אחרי כן: **אלא משום אם.** וטעמא מפרש בגמרא: **בין לאחר מיתת אביו.** אחיוב דאשת אב קאי דמרבה ליה קרא אף לאחר מיתה כדמפרש בגמרא [שם] אבל שם אשת איש לאחר מיתה לא קאמרי: **בין מן האירוסין.** דכיון דקדשה אשתו היא דכתיב (דברים כד) כי יקח איש אשה משמע לקיחה נקראת אשתו והך קיחה קידושין היא דגמרינן קיחה קיחה משדה עפרון [קדושין ב.]: **גמ' תניא ר' יהודה אומר וכו'.** האי תנא פליג אתנא דידן דלא מפליג לדרבי יהודה בין ראויה לשאינה ראויה והאי תנא אית ליה דהיינו טעמא דרבי יהודה דלא היה לו לאביו אישות בה הלכך לא קרינא ביה אשת אב: **חייבי כריתות.** שאסורין עליו באיסור כרת דקיימא לן בקדושין בפרק שלישי (דף סז.) דלא תפסי בהו קדושין: **מכלל דרבנן וכו'.** בתמיה: **אלא בחייבי לאוין.** כגון ממזרת ונתינה או אלמנה לכה"ג דקיי"ל (שם דף סח.) דתפסי בהו קדושי מהאחת אהובה והאחת שנואה [דברים כא]. וטעמא דר"ע התם [סז:] מפרש מלא יקח איש את אשת אביו [דברים כג] וסבר דבאנוסת אביו הכתוב מדבר דלאו דלא יגלה כנף אביו [שם] כנף שראה אביו הוא דאיכא וקאמר רחמנא דלא יקח אין לו לקוחין בה: **איסור מצוה כו'.** יבמה שנפלה לפני יבם והיא אסורה עליו משום מצוה או משום קדושה חולצת ואינה יוצאה בלא כלום. אע"ג דגבי חייבי כריתות קיימא לן בפרק קמא דיבמות (דף ג:) מגזרה שוה דעליה דיוצאה הימנו בלא כלום בלא חליצה התם הוא דאסורה ליה איסור חמור דלא תפסי ביה קדושי אבל איסור מצוה או קדושה דבנות קדושין נינהו מרבינן התם (דף כ.) מיבמתו יבמתו [דברים כה] יש לך אחרת שעולה השערה לחלוץ ואינה עולה ליבום ◦ ואיזו זו חייבי לאוין: **ולא מתייבמות.** דהא אסירא ליה. וכי תימא תיתי עשה ותדחה לא תעשה גזירה ביאה ראשונה שמקיים בה יבמה יבא עליה (דברים כה) אטו ביאה שניה שאין בה מצות עשה:

איסור

קמיפלגי בפלוגתא דר' שמעון ורבנן. תימה ור' ישמעאל דאמר לעיל (דף נא.) ארוסה יוצאה לשריפה ולא נשואה מנ"ל דאשת איש בחנק דאי מר' יאשיה מסתמא מדסבר כר' שמעון דשריפה חמורה סבר נמי כוותיה דסייף קיל וכדרבי נמי לא מצי דריש דתקשי אימא שריפה ול"מ לשנויי מדאמר רחמנא בת כהן בשריפה מכלל דהאי לאו בשריפה דדילמא ה"מ ארוסה אבל נשואה אימא בשריפה ועוד קשה בסוף פירקין (דף סו:) איכא למ"ד דמוקי רבי כרבי ישמעאל וי"ל דאין סברא להחמיר בנשואה בת ישראל טפי מבארוסה ואף על גב דפריך הכא אימא שריפה ה"מ לשנויי הכי אלא דשפיר משני והך שינויא לא מצי לשנויי למאי דמוקי רבי כרבי ישמעאל:

דאי במות יומתו גמירי עד דגמרי מאוב וידעוני ליגמרי מא"א. תימה א"כ ג"ש מאי אהני דבלאו הכי סתם מיתה חנק וי"ל דלאו דווקא מא"א דאיכא למימר דליגמר מרוצח דהוי בסייף:

משום אם ומשום אשת אב. הא דלא קתני א"א משום דהכא לאחר מיתה איירי: **הא** לית ליה קידושין בגווה. אפילו ר' יהושע דאמר בפרק החולץ (יבמות דף יט. ושם) אין ממזר אלא מחייבי מיתות ב"ד מודה דלא תפסי קידושין בחייבי כריתות כדדרשינן מקרא בסוף האומר (קדושין דף סח.) ובפ"ק דב"מ (דף טו:) אמר אדם יודע שאין קידושין תופסין באחותו משמע דליכא מאן דפליג והא דמשמע בכל דוכתא דממזרות תלי בתפיסת קידושין היינו דלא כרבי יהושע:

וחייבי

מסורת הש"ס

א) ב"מ לא: לעיל מה: לקמן עב:, ב) [עיין תוספות לקמן נד. ד"ה הבא], ג) [תוספתא פ"י], ד) [בסדר המשנה עליס], ה) [יבמות י: וש"נ], ו) יבמות כ. כח:, ז) [דברים יז בע"ז, שם כב בנערה המאורסה, במדבר טו בחילול שבת, ויקרא כ באוב וידעוני, שם כד במגדף], ח) בס"א: חק הגוים, ט) [לקמן סד.], י) [עי' רש"ש],

תורה אור השלם

1. אוֹ בְאֵיבָה הִכָּהוּ בְיָדוֹ וַיָּמֹת מוֹת יוּמַת הַמַּכֶּה רֹצֵחַ הוּא גֹּאֵל הַדָּם יָמִית אֶת הָרֹצֵחַ בְּפִגְעוֹ בוֹ: במדבר לה כא

גליון הש"ס

רש"י ד"ה איסור מצוה וכו' ואיזו זו חייבי לאוין. וכ"כ רש"י יבמות דף פד ע"א וכתבתי שם לתמוה על זה. וכעת מצאתי שעמד בזה בשאגת אריה ס"ס לג:

מוסף רש"י

אין לי. אי לא כתיב אלא יומת, **אלא מיתה הכתובה בו.** סייף (לעיל מה:). **מנין שאם אי אתה יכול כו'.** כגון שהיה בספינה ובורח ואתה יכול לזרוק בו חץ או לטובעו (ב"מ לא:). כגון שהיה מכשף או שהיה לו נהר מפסיק ואתה יכול לירות בו חץ או אבן (לקמן עב:). **ת"ל מות יומת.** ריבויא הוא (לעיל מה:). **דאמר אין קידושין תופסין בחייבי לאוין.** אין קידושין תופסין לאשה האסורה על המקדשה בלאו, ורבנן פליגי עליה ואמרי בחייבי כריתות הוא דלא תפסי אבל בחייבי לאוין תפסי (סוטה יח:). בהחולץ (מד:) בברייתא המחזיר גרושתו ר"ע אומר אין לו בה קדושין (כתובות כט:). או: לקתני (יבמות נ:) חלץ ויבם בה מאמר אין לו אחר חליצה כלום, כלומר אין המאמר תופס בה דקס ליה השתא בלא יבנה ואמר בגמרא תניא ר"א אומר אין הדברים הללו אמורים לדברי ר"ע שהיה עושה חלוצה כערוה (קדושין סח.).

עין משפט נר מצוה

לג א מיי' פ"א מהלכות איסורי ביאה הלכה ו סמג שם:

לד ב מיי' שם הלכה ד ופרק ט"ו מהלכות סנהדרין הלכה י סמג עשין קד:

לה ג מיי' פט"ו מהלכות סנהדרין הלכה י ופ"ג מהלכות עכו"ם הלכה ו סמג לאוין טז:

לו ד מיי' פ"ו מהלכות עכו"ם הלכה ג ופט"ו מהלכות סנהדרין הלכה י סמג לאוין לז:

לז ה מיי' פט"ו מהלכות סנהדרין הלכה י ופ"ו מהל' עכו"ם הל' א:

לח ו מיי' פט"ו מהל' סנהדרין הלכה י ופ"א מהלכות שבת הל' א סמג עשין ל ולאוין סה:

לט ז מיי' פט"ו מהל' סנהדרין הלכה י ופ"ה מהלכות ממרים הלכה א סמג לאוין ריט טוש"ע י"ד סימן רמא סעיף א:

מ ח מיי' פט"ו מהלכות סנהדרין הל' י ופ"א מהלכות איסורי ביאה הלכה ו סמג לאוין קג:

מא ט מיי' פט"ו מהל' סנהדרין הלכה י ופ"ה מהלכות עכו"ם הל' א סמג לאוין כז:

מב י [מיי' פט"ו מהל' סנהדרין הל"י] ופ"ה מהלכות עכו"ם הלכה ב:

מג כ מיי' פט"ו מהל' סנהדרין הלכה י ופי"א מהל' עכו"ם הל' טו סמג לאוין כו:

מד ל מיי' ט"ו מהלכות סנהדרין הלכה י ופ"ז מהלכות ממרים הל' א סמג לאוין רכ:

מה מ מיי' פ"ב מהל' א"ב הלכה ב:

מו נ מיי' שם הלכה א:

מז ס ע מיי' שם הלכה א והלכה ב:

רבינו חננאל

ארכובותיו כו': **תניא** כל מקום שנאמר מיתה בתורה סתם אי אתה רשאי למושכה להחמיר עליה אלא להקל עליה דברי ר' יאשיה רבי אומר נאמר מיתה בידי שמים ונאמר [מיתה] בידי אדם מות יומת הנואף והנואפת וכיוצא בה מה מיתה בידי שמים מיתה שאין בה רושם פי' חבלה אף מיתה האמורה בידי אדם מיתה שאין בה רושם כו': **אמר** רבה ד' מיתות גמרא גמירי לה. כלומר הלכה למשה מסיני א"ר זירא לאביי שאר הנסקלין דלא מיפרשא להו סקילה דגמרי מאוב וידעוני במאי גמרי במות יומת גמרי או בדמיהם דמיהם בם גמרי. כלומר כל דכתיב ביה דמיהם בם בסקילה כמו אוב וידעוני ואסיקנא מכה אביו ואמו קא קשיא ליה אי אמרינן ליגמר במות יומת [למיתי ולמיגמר] מאוב וידעוני בסקילה. נימא הכי עד דגמרי מאוב וידעוני דבסקילה ליגמרו מאשת איש במות יומת בחנק דכל מיתה סתם אי אתה רשאי למושכה להחמיר עליה אלא להקל עליה. א"ל שאר הנסקלין גופייהו קא קשיא ליה דאי במות יומת גמרי מאוב וידעוני ליגמרו מאשת איש א"ל בדמיהם דמיהם קא גמרי: [מתני'] אלו הן הנסקלין הבא על האם ועל אשת האב ועל הכלה ועל הזכור ועל הבהמה והאשה המביאה בהמה עליה כו'. תניא א"ר יהודה אם לא היתה אמו ראויה לאביו אינו חייב משום אשת אב אלא משום אם בלבד. ואוקימנא להא דר' יהודה בחייבי לאוין